

DEJAVU-SUKUTARINAT

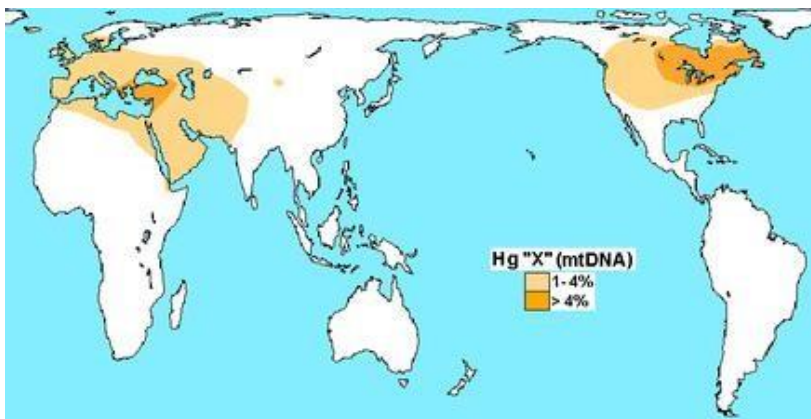
Naisten näkökulmasta 1700-1900 -luvulla Hollola – Kymenlaakso

Tiivistelmäartikkeli

2022 Jaana Vainio-Utriainen

Pandemia-vuoden alkaessa päätin selvittää sukututkimuksella, kuka olen juuriltani, mistä löytyvät esivanhempani ja keitä he olivat. En tiennyt suvustani isovanhempieni nimiä kauemmas. Olin siirtynyt suvun vanhimmaksi ja vanhempani olivat piirtyneet hautakiviin. Edessä oli matka menneisyyteen, kun omat nuoret perheineen tekivät tulevaisuutta. Lähetin Family Tree -geenitutkimuspaketin, jolla selviäisi mm. esihistorialliset juureni sekä haploryhmäni. Osallistuin myös sukututkimuksen peruskurssille ja luin geenitutkimuksen perusoppaan, jotta osaisin kirjoittaa niistä sukutarinoita ja tulkita tuloksia; haploryhmät, geenianalyysitiedot ja digiarkistojen lähteiden käyttäminen: lastenkirjat, pääkirjat, rippikirjat, muuttoluettelot 1500-luvulta nykyhetkeen. Melkoinen peruspaketti, taustana onneksi tutkijakoulutus.

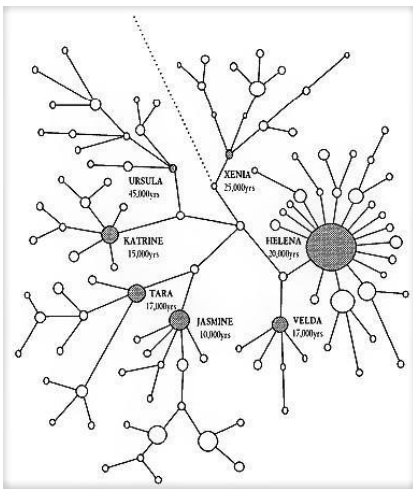
Tietokoneelleni tuli viesti ”mtDNA-testitulokset ladattavissa”. Jännittävä hetki!

Kuvat 1. mtDNA Haploryhmä X sijainnit maailmankartalla (www.sivut X-haploryhmä).

mtDNA-raportin mukaan äitilinjani haploryhmä oli melko harvinainen **X2b** (kuva 1). Geneettiset juureni 2019 olivat testitulosten tehneiden mukaan 98% eurooppalaista, 84% suomalaista ja 14% skandinaavia sukua. Geeneissäni on myös perimää Siperian alueelta 1% ja Pohjois-Amerikasta 1%.

En yllättynyt tuloksista, sillä tiesin ja tunsin olevani perisuomalainen (mutta olin aina ollut kiinnostunut japanilaisesta kulttuurista). Äitilinjani muuttoliikkeet olivat yllättäviä; esiäitini Eva Afrikasta (L3) oli kotoisin Egyptistä noin 70.000 v. sitten, mistä hän muutti Georgian kautta Altain vuoristoseudulle 30.000 v. sitten, jonne asettui asumaan Denisovan luolaan ja kehittymään suomalais-ugrilaiseksi kansaksi. Sieltä esiäiti X2b muutti Suomen Hollolaan noin 10.000 v. sitten (ja kaksoissisar X2a Amerikan pohjoisille järviolueille). Googletin Denisova-ihmisen asuinpaikat ja totesin seudut upeiksi; virtaava joki luolan edessä ja kauniit vuoristomaisemat etelään.

Kuvat 2 ja 3. Vasemmalla kuvassa Sykesin kaaviokuva seitsemästä äitilinjan mtDNA haploryhmästä H, J, K, U, T, V, X; oikealla kuvassa ne on sijoitettu kartalle (www-sivut Sykes, 2001).

Geenitutkija Sykesin teoksessa *The Seven Daughters of Eve* (2001) hahmottui eri haploryhmien esiäitien kehittyminen, muuttoliikkeet ja esihistorialliset tarinat ymmärrettävästi. Hän jaotteli äitilinjan pääedustajat seitsemään haploryhmään: Helena, Jasmine, Katrina, Ursula, Tara, Velda ja **Xenia** (kuvat 2, 3). Yleisimmät mtDNA-haploryhmät ovat Pirttivaaran (2017) mukaan H (44,5%), U (23,6%), K (4,8%), J, T ja V -haploryhmiä on kutakin noin 6 %, kun X-haploryhmään kuuluu 1,6 %. Muut haploryhmät käsittävät alle tai noin 1 %.

Sukulaisia tarkastellessani totesin testituloksen tehneitä henkilöitä noin 6000 (2019), jotka asuivat Suomessa, Virossa, UKssa, Skotlannissa sekä Pohjois-Amerikan itärannikolla. Aktivoitessani geenikartan pisteitä tulivat esille sukulaisten nimet ja yhteystiedot, geneettinen läheisyys (0-3) sekä aikakausi, jolloin he olivat eläneet tai elossa (vanhin sukulainen 1700-luvulta). Testitulosten sulattamiseen kului aikaa,

mutta vähitellen asiat alkoivat hahmottua. Tärkeintä oli tieto, että kuulun mtDNA-tulosten mukaan äitilinjani sukuun, en ollut lehtolapsi vaan olin geenijatkumo Hollolan isomummoni, Kotkan mummoni ja äitini sukulinjassa X2b. Tästä alkoi sukututkimukseni, jolla hahmottuisi esiäitini muuton jälkeinen aika Suomen Hollolassa. Olin tilanteessa, jota M. Mazzarella oli kuvannut osuvasti: eräänä kesäpäivänä aika kääntyi akselissaan, jonka jälkeen kaikki muuttuu. Minun elämäni tuli menneisyyden perspektiivi.

Vähitellen perehdyin ja tutustuin sukuuni ajassa taaksepäin, niin pitkälle kuin tietoja löytyi sukupolvi kerrallaan muodostamalla esiäitieni sukutarinat kohtaloineen. Keräsin digiarkistosta äidistäni ja isästäni syntymäajat ja -paikat, ja muodostin sukupuun: Perheen tiedot, asuinpaikka, ajat, rippikirjamerkinnyt ym. Löysin 11 äitilinjän sukupolvea (1722-2020), jotka haarautuivat aina siinä vaiheessa, kun äitilinjän edustaja sai lapsia ja avioitui. Oheisessa sukupuussa ovat äitilinjän X2b perheet puolisoineen ja lapsineen 300 vuoden ajalta, puoliset merkitty +symbolilla.

<p>SUKUPUU ÄITILINJÄ TENNILÄ - HOLLOLA – KOTKA Haploryhmä [X Altai] X2b Hollola-Kotka</p>	<p>JOHANSSON + Kärkölä tre</p>	<p>AMALIA Charlotta STEN 1838-? Tankkala JOHAN JOHANSSON 1843-? Kärkölä its. Lapset: Maria H. 1867*, Maria W 1870, Maria M 1873*, Engla 1876-99, Juho A. 1883 (Kotkasta Hollolaan 1903) ja (Johan Kiivi 1863-1939 Oulainen)</p>
<p>TENNILÄ HOLLOLA Kettulan kantatila n. 1700</p>	<p>PIHLHJERTA + knaappiaateli NS</p>	<p>HOLLOLA-PYÖTSAARI → KOTKA 1892-98</p>
<p>ANDERSSON + Kettula kt</p>	<p>JOHANSSON + Eskola Tavakka kt</p>	<p>MARIA Wilhelmina PIHLHJERTA 1870-1959 (Johansdotter) Okeroinen TOBIAS Jaakkola PIHLHJERTA (Jaakkola) Pyötsaari Kotkaan 1892-98 Mussalo Vausaniemi Lapset: Arttur 1897, Akseli 1898, Helmi V. 1900, Marita S. 1903, Irene 1907, Arvid 1910, Niilo 1912</p>
<p>CATHARINA MATTSDOTTER 1722-78 (?) emäntä ANDERS ANDERSSON 1720-86 Kettula [1639] isäntä Lapset: Anders 1745, Anna 1751, Carin 1759-65 [Kettula...]</p>	<p>LEHTINEN + Lappjäud</p>	<p>HEIMI V. LEHTINEN (Pihlhjerta) 1900-72 Kotka kampaaja ISAK Israel LEHTINEN 1896-1972 Kotka räätäli-parturi Lapset: Sirkka E. 1922, Sanni 1924</p>
<p>OKEROINEN Eskolan kantatila Tavakka [1702] ANNA ANDERSDOTTER 1751-89 Kettula-Eskola B 1. MATTS JOHANSSON 1747-80 Eskola Lapset (Johans): Elisabeth 1769, Tobias, Anders, Gabriel</p>	<p>VAINIO + Sysmä</p>	<p>SIRKKA VAINIO (Lehtinen) 1922-2016 Kotka AARNE VAINIO 1917-2010 Kotka Lapset: Jorma O. 1945-2001, Ulla/Maija 1951, Jaana M 1968</p>
<p>MATTSSON + Kärkölä tre</p>	<p>THOMASSON + Tankkala kt</p>	<p>JAANAM UTRIAINEN (Vainio) 1958 Helsinki-Kotka opettaja FT PERTTI V. UTRIAINEN 1951- Mouhijärvi, Kotka yrittäjä Lapset: Julius J. 1984, Joonas J. 1986, Juha J. 1994</p>
<p>B 2. ANDERS Mattsson 1759-1828 Kärkölä-Eskola Lapset (Anders): Henrik 1782-91, Helena 1784, Anna 1787 [Eskola...]</p>	<p>UTRIAINEN + N Mouhijärvi</p>	<p>JULIA J. UTRIAINEN-IHONEN 1994- Kotka, Järvenpää AKI IHONEN 1992- Lapset: Elea A. 2020</p>
<p>HELENA ANDERSDOTTER 1784-1853 (Eskola, Tankkala) JOHAN THOMASSON 1777-1853 (Tankkala 1713) mylläri Lapset: Johannes 1810-12, Jonas 1812-14, Elisabeth 1818-96</p>	<p>STEN + lukkaani/pappi</p>	
<p>ELISABETH ANDERSDOTTER 1818-96 Tankkala-Kotka OTTO Wilhelm STEN 1817-68 its. papinpika (Padasjoki, Lapset: Amalia Charlotta 1838-96, Gustaf A 1841-42, Carolina S. 1848-56, Gustaf 1851-56, Amanda 1854 * Nikolai Kiivi 1836</p>		

Kuva 4. Äitilinjän sukupuu perheineen ja lapsineen 1722-2022, (mies) puoliset on merkitty suoraan äitilinjaan + symbolilla.

Sitten piirsin kartalle isä- ja äitilinjan pääsukujen muuttoliikkeet 1890-luvulla länsirannalta itärajalles: isälinjan **Vainiot** Sysmästä, vaarin suvun **Lehtiset** Lappfjärdistä, äitilinjan **Johanssonit** Hollolan Okeroisista ja **Pihlhjertan** veljekset Vehkalahden Pyötsaaresta sekä lasten isälinjan **Utraiset** Tampereen seuduilta. Rautateiden ja puuteollisuuden kehittyminen 1890-luvulla oli Kotkan vetovoimana työn ja tulevaisuuden toiveessa.

Kuva 5. Suvun muuttoliikkeet asuinseuduilta Kotkaan 1890-luvulla (kartan kuva www-sivut).

Sukupuuun perheiden tiedot löydettyäni aloitin sukutarinoiden kirjoittamisen DEJAVU¹-otsikolla: *Dejavu I Sukutarinoita 1800-2000 -luvun Kymenlaaksossa naisten näkökulmasta* (2021, 150 s.) ja *Dejavu II Sukutarinoita 1700-luvun Hollolassa naisten näkökulmasta* (2022, 82 s.). Lisäksi maalasin suvun asuinpaikkoja kuvaten ja retkeillen, ja niistä muodostui *Dejavu*-taidenäyttely Kotkassa (2022) - samalla muunnuin isoäidiksi. Sukutarinat I ja II ovat luettavissa Pihlhjerta-sukuseuran sivuilta: www.pihlhjerta.fi

Kuva 6. Tekijä Jaana (s. 1958) oikealla, keskellä tytär Julia (s.1994) ja sylissä tyttärentytär Elea (s.2020). Taustalla Dejavu-sukutauluja näyttelygalleriassa Kotkassa 2022.

¹ Dejavu-kokemus liittyy aikaan, paikkaan tai tilanteeseen, jossa tulee tunne ikään kuin olisi kokenut asian, paikan tai tilanteen aikaisemmin samanlaisen tai samankaltaisen, mutta ei ole kuitenkaan tietoisesti kokenut asiaa, ollut paikassa tai tilanteessa elämänsä aikana. (tekijän määritelmä).

Äitilinjän perheiden kohtalo 1700-2000

Äitilinjän perheiden kohtalot 300 vuoden aikana perustuivat Ruotsin kuninkaan ajan (1700-luku), Suomen suurruhtinaskunnan ajan (1809-1917) ja itsenäisen Suomen aikakausiin (1917-2020). Ihmisten, perheiden ja naisten elämään vaikuttivat vahvasti 1) sääty-yhteiskunnan rakenne: aateli, papisto, maata omistavat talonpojat sekä porvarit ja 2) Ruotsin ja Venäjän väliset sodat (1700-1721, 1741-43, 1771-73, 1788-90, 1808-1809, 1917-18, 1939-45) sekä 3) Itsenäisyyden aikakausi. Nämä muodostivat suomalaisten perheiden elämän ja selviytymisen raamit. Äitilinjani perheet kuuluivat mm: 1700-luvulla talonpoikaissäätöön, 1800-luvulla itsellisiin ja 1900-2000 -luvulla käsityöläisyrittäjiin.

Havaintoja 1900-luvun sukututkimuksesta

Omien vanhempien ja perheiden tutkiminen 1900-luvulla oli helpohkoa, sillä heistä oli kuvia ja dokumentteja sekä suullista tietoa. Äitini kampaajayrittäjä *Sirkka Lehtinen* oli säilyttänyt sota-ajan kirjeen vaihdon 1939-45, jossa oli taltioitu paljon äitilinjän suvun tietoa. Isäni oopperalaulaja *Aarne Vainion* suvusta en tiennyt juuri mitään, sillä sotien suuret menetykset saivat perheeni vaikenemaan ja katsomaan vain tulevaisuuteen. Tutkimuksessa selvisi, että isäni suku oli Sysmän Liikolasta, mihin Larssonin isäntä oli rakentanut kantatalon 1620. 1890-luvulla isäni suku muutti Kotkaan työn perässä.

Äidin puolen vanhemmat *Helmi ja Isak Lehtinen* toimivat räätäli-kampaajayrittäjinä Kotkassa, joiden suku kuului Lappfjärdistä 1890-luvulla Kotkaan muuttaneisiin käsityöläisiin. Isän puolen isovanhemmat olivat suvussa melko tuntemattomia, ahkeraa työväkeä; isoisa gutzettilainen Juho Vainio menehtyi sotien jälkeen menetysten suruihin ja puoliso Amanda (Schildt) halvaantui vuoteenomaksi, jota hoiti kaksi tytärtä ja (kuorolaulaja) poika samassa taloudessa lopun elämää.

Kuva 7. Kotkalainen mummoni kampaajayrittäjä Helmi Lehtinen (Pihlhjerta) keskellä, sylissä äitini Sirkan ja isäni Aarne Vainion esikoispoika Jorma. Oikealla kuvassa Helmin tytär Sanni ja puoliso Isak Lehtinen. Kuva Kotkassa 1945 (tekijän arkisto).

Havaintoja 1800-luvun sukututkimuksesta

Tutkimus 1800-luvun lähimmäisten elämästä ja asuinseuduista aiheutti paljon työtä lähteiden etsimisessä ja kirjaamisessa, sillä kaikkien sukujuuret olivat muualla Suomessa: länsirannikon Lappfjärdista itärajan Pyötsaareen. Lähteitä löytyi kuitenkin Hollolan ja Vehkalahden digiarkistosta kiitettävästi, kun 1900-luvun arkistot olivat vielä yleisölle suljettuja (100 vuoden tietosuoja). 1800-luvun Hollolan Tankkalassa asuivat ja toimivat itsellisinä: myllärintytär *Lisa Johansson* s.1817 ja puoliso *Otto W. Sten* s.1817; *Amalia Charlotta Sten* s.1838 ja puoliso *Johan Johansson* s.1843. Okerolainen isomummoni *Maria Wilhelmiina Johansson* s.1870 muutti perheineen Kotkaan 1892 missä hän tapasi 1893 puoliso *Tobias Pihlhjertan* s.1872 ja perustivat perheen Varsaniemeen. Kaikki äitilinjan suvun perheet olivat monilapsisia, mutta monet heistä menehtyi 1700-1800-luvulla paikallisiin kulkutauteihin.

Hollolan suvusta tai seuduista en tiennyt tutkimuksen alkaessa kuin sijainnin Lahden seuduilla. Olin kuullut mainintoja isomummo Marian ja kirkkoherra Stenin Otopojasta, sillä säätyyn kuuluva lukkarisuku oli merkittävä asia. Sukutarinoita kirjoittaessani, totesin, että äitilinjan suvut perheineen olivat hyvin toimeentulevia ja toimivia ihmisiä iloineen ja suruineen. Eri paikkakunnilta muuttaneet ja eri säätyihin kuuluneet puoliset olivat ahkeria ihmisiä ja loivat vahvoja perhesiteitä niin Hollolassa, Sysmässä 1700-1800-luvulla, kuin Kotkassa 1900-2000-luvulla.

Ohessa otteita seurakuntien digiarkistosta 1800-luvulla (henkilökuvia ei lööytynyt).

359 Edellinen | Seuraava | Talleta | 342 Ylä Okerois Tankkala

By-, Hjemmans- och Bonde-Namn.	Födelse-dag och år.	D. Luth. Catech. med Förklaring.	Baptis-						Försam- mat Cat. Förhöra.	Tillfällige Anmärkingar.	Af- och Tj. Sättning.
			1.	2.	3.	4.	5.	6.			
Ulrika Sten	1783										
Otto Wilhelm Sten	1818										
Lisa Johansdotter	1817										
Gustaf Sten	1823										

Kuva 8. Ylä-Okeroisten Tankkalan virkatalon asukkaiden merkinnät pääkirjassa 1840-50: pastorinleski Ulrika Sten (s. 1783), poika Otto Wilhelm Sten (s. 1818), puoliso Lisa Johansdotter s. 1817) ja poismuuttanut Gustaf Sten (s. 1823) (kuvakopio Hollolan srk digiarkisto).

Namn och Stöd.	Födelse- dag. år.	D. Luth. Catech. med Förklaring.	Baptis-						Försam- mat Cat. Förhöra.	Tillfällige Anmärkingar.	Af- och Tj. Sättning.
			1.	2.	3.	4.	5.	6.			
Amalia Ch. Sten	1867										
Johan Johansson	1867										

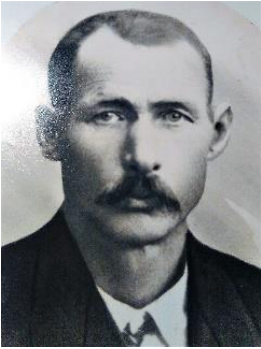
Namn och Stöd.	Födelse- dag. år.	D. Luth. Catech. med Förklaring.	Baptis-						Försam- mat Cat. Förhöra.	Tillfällige Anmärkingar.	Af- och Tj. Sättning.
			1.	2.	3.	4.	5.	6.			
Otto W. Sten	1861										
Lisa Johansdotter	1861										
Amalia Ch. Sten	1861										

Kuvat 9 ja 10. Vasemmalla kuvassa vihityt 1867 Amalia Ch. Sten ja kärkeöläläinen Johan Johansson. Oikealla kuvassa Okeroisten pääkirja 1861-70, missä näkyvät Otto W. Sten, puoliso Lisa sekä tytär Amalia Ch. Sten. Pääkirjan alariveillä perhe Johan Johansson ja puoliso Amalia Ch. Sten (kuvakopio Hollolan srk digiarkisto).

Namn och Stöd.	Födelse- dag. år.	D. Luth. Catech. med Förklaring.	Baptis-						Försam- mat Cat. Förhöra.	Tillfällige Anmärkingar.	Af- och Tj. Sättning.
			1.	2.	3.	4.	5.	6.			
Helmi Wilhelmiina	1872										
Johan Johansson	1872										
Amalia Johanssonin (Sten)	1872										

Kuvat 11 ja 12. Isomummoni Helmi Wilhelmiina vasemmalla ja hänen syntymätiedot Hollolassa 1872, vanhemmat Johan ja Amalia Johanssonin (Sten) (kuvakopio Hollolan srk digiarkisto).

Pihlhjerta		Pää		Lapsia									
№	Vuosi	Alku	Loppu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1896	12.11	1896	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	1897	12.11	1897	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	1898	12.11	1898	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	1899	12.11	1899	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	1900	12.11	1900	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6	1901	12.11	1901	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	1902	12.11	1902	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1903	12.11	1903	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	1904	12.11	1904	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	1905	12.11	1905	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11	1906	12.11	1906	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12	1907	12.11	1907	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
13	1908	12.11	1908	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	1909	12.11	1909	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	1910	12.11	1910	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1911	12.11	1911	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
17	1912	12.11	1912	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	1913	12.11	1913	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
19	1914	12.11	1914	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	1915	12.11	1915	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
21	1916	12.11	1916	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
22	1917	12.11	1917	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	1918	12.11	1918	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	1919	12.11	1919	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25	1920	12.11	1920	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Kuvat 13 ja 14. Pihlhjerta-knaappisuvun poika, Tobias Jaakonpka Pihlhjerta (Jaakkola) ja oikealla ote Pyötsaaren rippikirjasta 1884-1889. Pari avioitui Kotkassa 1896 saaden 7 lasta, joista kolmas oli mummoni Helmi Lehtinen (kuvakopio Vehkalahden srk digiarkisto).

Artikkelissa mainitut lähteet on mainittu sukuivuilla: *Dejavu Sukutarinoita niteiden I ja II* lopussa: mm. tekijän FamilyTree mtDNA-geenitestin tulokset 2019 (www.FamilyTree), Hollolan digiarkistot (www.digiappspot) sekä painetut ja sähköiset lähteet; geenitutkija Sykesin teos *The Seven Daughters of Eve* 2001 ja Pirttivaara, M. 2017. Juuresi näkyvät.